

Tekst 12: *Florian Ceynowa*, „Zrzesz Kaszëbskô”, nr 2 z 6 V 1933, s. 1.

Florian Ceynowa¹

Z okazji urodzin i imienin Floriana Ceynowy, poświęcamy kilka słów pamięci pierwszemu budzicielowi Kaszub.

Florian Ceynowa urodził się 4 maja 1817 r. w Sławoszynie w dzisiejszym powiecie morskim². Ojciec jego, Wojciech, był kowalem wiejskim³. Stary Wojciech był człowiekiem dosyć majątnym, toteż miał możność wykształcenia syna swego, zwłaszcza, że Florian już jako dziecko zdradzał niezwykle pociąg do nauki⁴.

Nauki średnie pobierał w gimnazjum w Chojnicach. W roku 1841 złożył tamże egzamin dojrzałości i udał się na wyższe studia do Wrocławia. Studiował medycynę i slawistykę⁵. Zaprzyjaźnił się tu z Czechami i Łużyczanami i w ogóle zapoznał się z ruchem słowiańskim, w którym brał żywy udział.

W roku 1846⁶ przeniósł się na uniwersytet do Królewca. Był to czas bardzo burzliwy, tak zw. rok „Wiosny Ludów”. Prawie wszędzie dopominał się lud o swoje prawa i na tym tle dochodziło często w[e] wszystkich niemal krajach do krwawych rozruchów.

Ceynowa pragnął ten moment wykorzystać i oswobodzić Pomorze spod jarzma pruskiego. W tym celu zorganizował powstanie na Kociewiu i uderzył na Starogard⁷, silną twierdzę pruską. Niestety, powstanie nie udało się – a Ceynowę aresztowano pod Starogardem⁸ i odstawiono do Berlina do więzienia. Tutaj skazany został na śmierć przez ucięcie głowy toporem⁹.

Gdy jednak wkrótce rewolucja w Berlinie wybuchła, otworzone zostały wrota więzienne. Ceynowa, już wolny, został w Berlinie i uczył na tamtejszy uniwersytet. Złożył w roku 1850 egzamin lekarski i otrzymał tytuł doktora medycyny¹⁰.

Jako lekarz osiadł najpierw na Kaszubach, wkrótce jednak, z niewiadomych dotąd przyczyn, przeniósł się do Bukowca pod Terespołem¹¹. Tutaj oddał się zupełnie sprawom kaszubskim. Przez całych trzydzieści lat studiował ojczysty język kaszubski, zbierał zabytki kultury rodzimej i pisywał bardzo wiele po kaszubsku. Za pieniądze, które jako lekarz uciulał, drukował swoje dzieła i darmo rozdawał je Kaszubom. Niestety – lud kaszubski wstydił się wówczas ojczystej swojej mowy, a ludzie złej woli występowali przeciw szlachetnym i ofiarnym poczynaniom Ceynowy. Przeróżni agitatorzy podburzali nieświadomy lud

kaszubski przeciw niemu i kazali wszystkie książki kaszubskie, które Ceynowę tyle pracy i tyle pieniędzy kosztowały, spalić.

Ceynowa jednak nie zrażał się tym i pozostał wierny idei odrodzenia Kaszub, aż do śmierci. Umarł 26 marca 1881 r. w Bukowcu, poza granicami etnograficznych Kaszub, wyśmiany przez obcych, a odepchnięty przez swoich, dla których tyle trudu poniósł, dla których narażał swoje życie i dla których tyle cierpiał.

Zapewne, że nikt dotąd tak bardzo nie kochał tej pięknej ziemi kaszubskiej i pogardzanego ludu kaszubskiego, jak Ceynowa, bo nikt dotąd nie dorównał mu w pracy ofiarnej nad nieszczęśliwym ludem kaszubskim.

Kaszubi! Wiecie, dlaczego wami obcy dotąd pogardzają? Nazywają „Wasserpollakami¹²” [tak w oryginale – D.Sz.] i „Szwabami”?

Oto dlatego, że dotąd dajecie się obcym prowadzić, a dokąd was zaprowadzili, to już chyba teraz sami widzicie. Słuchaliście głosów i rad obcych, którzy was tumanili i wyzyskiwali, a swoich, którzy dobra waszego szczerze pragnęli i pragną, którzy nad poprawą losu waszego pracowali, jak np. Ceynowa, odrzucaliście od siebie.

Dzisiaj narzekacie i skarżycie się i przeklinacie..., ale wiedzieć należy, że w wielkiej mierze sami jesteście winni swej doli. Gdyby nasi ojcowie byli słuchali głosu Ceynowy, sprawa kaszubska stałaby dzisiaj zupełnie inaczej i ci, co nam urągają, musieliby się z Kaszubami na pewno poważniej liczyć. Drugi raz, ruch Młodokaszubów na kilka lat przed wojną pragnął podnieść sztandar kaszubski, ale lud kaszubski patrzył na to obojętnie. Gdyby chociaż wtedy lud kaszubski był zainteresował się swoimi sprawami – na pewno nie byłby dzisiaj już więcej pośmiewiskiem obcych. A teraz idzie trzecia próba w kierunku odrodzenia Kaszub. Wprawdzie z radością stwierdzić musimy, że odczuć się daje żywszy niż dotąd odruch ludu, ale jeszcze wiele trzeba nakładu pracy i wiele współpracy ofiarnej ze strony samego ludu.

Zabierzmy się więc wszyscy razem do pracy nad odrodzeniem Kaszub, bo jedynie tą drogą możemy sobie polepszyć warunki naszego bytu.

---

¹ W oryginale: Cejnowa.

² Obecnie powiat pucki.

---

³ Wojciech Ceynowa (1771-1847) był chłopem czynszowym, uwłaszczonego w 1818 r.

⁴ Dwukrotne powtarzanie klas w czasie nauki w gimnazjum chojnickim może w pewnym sensie przeczyć wyjątkowym zdolnościom w tym zakresie.

⁵ Ceynowa studiował we Wrocławiu w latach 1841-1843. Początkowo zapisał się na Wydział Filozoficzny, potem przeniósł się na Wydział Medyczny. Wpływ na rozwój jego zainteresowań językoznawczych miał m.in. František Ladislav Čelakovský (1799-1852), czeski pisarz i poeta, jednocześnie profesor literatury słowiańskiej na Uniwersytecie Wrocławskim. Ceynowa uczęszczał na jego wykłady.

⁶ W oryginale podano: 1946. W rzeczywistości Ceynowa przeniósł się do Królewca w 1843 r., a studia na tamtejszym uniwersytecie podjął najprawdopodobniej dopiero w 1844 r.

⁷ Próba ataku na koszary miała miejsce w nocy z 21 na 22 lutego 1846 r.

⁸ Ceynowę aresztowano na początku marca 1846 r., nie pod Starogardem, ale na drodze między Sianowem a Staniszewem.

⁹ Wyrok ten ogłoszono w listopadzie 1847 r., ale na początku marca następnego roku, Fryderyk Wilhelm IV, król pruski, zamienił go na dożywocie, a około 20 marca Ceynowa był już na wolności.

¹⁰ Po wydarzeniach berlińskich 1848 r. Ceynowa kontynuował studia w Królewcu, a następnie w Berlinie, gdzie obronił pracę doktorską (grudzień 1851 r.).

¹¹ W Bukowcu Ceynowa osiadł w 1852 r.

¹² Wasserpolacken (Rozwodnieni Polacy) – termin, który funkcjonował w państwie pruskim, a później niemieckim, na określenie ludności zamieszkującej pogranicze polsko-niemieckie (Ślązaków, Mazurów, Kaszubów).